

Planter i Sigrid Undsets hage

I et brev til Ninni Roll Anker skrev Sigrid Undset følgende: ”Jeg synes det må være det deiligste – det næstdeiligste i verden, nei det tredje deiligste at kunne grave et lite trø ned i jorden etsteds og så med nogen grund formode at en selv skal få se det vokse seg større.” Sitatet sier noe vesentlig om Sigrid Undsets forhold til planter og forståelsen av hager. For det er jo nettopp det en hage handler om, å følge planter fra år til år. Noen planter kun en kort tid, andre planter i mange tiår. I brev til Astrid av Geijerstam i mars 1926 formulerer Sigrid Undset dette slik: ”Det er alltid vilt spennende å bo midt inne på opplandet, naar varen kommer – at se hva som har klart sig og hva som er strøket med.”

Sigrid Undset leide Bjerkebæk i 1919 og kjøpte eiendommen i 1921. Da stod det to hus der, Røssumstua og Gjestehuset. Arealene rundt husene var i det alt vesentlige beite for hester og kyr, og vi vet at beitedyr gikk helt innpå vinduene de første årene. Det var nødvendig med en del bygningsmessige utbedringer og hun ønsket seg større plass. Hun kjøpte Daleggstuen og fikk satt den opp i 1922-24.

Parallelt med utviklingen av bygningene anla hun hagen. Bilder fra 1926 viser en komplett, nyanlagt hage på forsiden av husene ned mot det som i dag er Nordseterveien. Bildet viser frukttrær, bærbusker, roser og stauder. Vi vet også at det på et areal langs bekken var poteter og grønnsaker, og at Sigrid Undset hadde urter. Bak huset var det også staudebed og grasarealer og det var en fjellhage.

Da Bjerkebæk ble fredet ble både husene og hagenalegget omfattet av fredningen. Anlegget er fredet fordi det er forfatteren Sigrid Undsets hjem. Det er dette hjemmet slik hun skapte det som er restaurert og rekonstruert. Det er hennes valg, så langt det er mulig å kjenne dem, som skal være synlig i Bjerkebæk slik det fremstår i dag.

Sigris Undset ønsket å anlegge en hage som stod i stil med de brune tømmerhusene. Hun ville at formgivningen av hagen skulle ta utgangspunkt i den tradisjonelle bondehagen i distriktet. Samtidig ser vi i dag at hun formet hagen sin i tråd med tiden hageareal som var nyformalismen. I denne hagestilen var bugnende staudebed, temahager, murer, terrasser, singelganger og tørrmurer med putedannende stauder, vanlig. Alle disse elementene finner vi igjen i hagen på Bjerkebæk.

Hagen på Bjerkebæk ble videreutviklet i hele perioden fram til 2. verdenskrig. I brev til sønnen Anders 26. mai 1936 skriver hun bl.a.: ”Saan som iaar har det aldrig vært med løkplanter. Tette tepper an sneklokker og scilla, digre kranser av perlestikker – og nu blomstrer pinseliljene nedover havegangen, kirsebærtrærne staa som skyer, heggen er i fuldt flor. Løitnanshjerterne har begynt, de blaa iris viser knopp- eg enda er vi bare i slutten av mai”.

BILDE AV LØYTNANTSHJERTE HER

Da krigen kom måtte Sigrid Undset flykte og tyskerne inntok Bjerkebæk. Både hus og hage ble brukt og mange planter forsvant. Etter hjemkomsten i 1945 ble eiendommen satt i stand, men noe i kraften av engasjementet for hagen var nok svekket. Allikevel skriver hun i brev til Pett Sievers i mars 1948: ”Har en glede av blomster, så har en da ialdfald altid litt trøst om verden er aldrig så full av bekymringer. Jeg skjønner ikke hvordan folk klarer sig som ikke bryr sig om å stelle enten i haven eller med potteplanter.”

Da det offentlige overtok eiendommen i 1998, var hagen mest å betrakte som et villnis. Trær og busker var ikke beskåret på årevis, bedene var gjengrodde og kjøkkenhagen for lengst borte. Krattskogen var i ferd med å gjøre sitt inntog i hagen. Hovedformen og

hoveddisponeringen var allikevel fremdeles tydelig. Noen planter hadde også overlevd den tornerosesøvn hagen hadde vært i. Snøklokker, scilla, astrantia, dagliljer og mårtagonliljer ble oppdaget ved første registrering, roser og snøbær likeså.

BILDER AV SCILLA, ASTRANTIA, DAGLILJER OG MÅRTAGONLILJER HER.

Hagen ble grundig registret i to sesonger og det ble utarbeidet en planteplan. Andre året dukket nye stauder opp. Det var convolvulus, lungeurt, knoppurt og tysbast. Noen akeleier, forglemmegei og krokus dukket også etter hvert fram.

BILDER AV DISSE PLANTENE HER.

Vi må forvente at Sigrid Undset på samme måte som alle andre hageinteresserte fikk planter fra naboer og kjente. Hun tok også med seg planter fra mange av sine reiser, og hun kjøpte planter fra gartneri. Vi vet at hun bl.a. har hatt følgende planter i hagen sin: Anemone, aruncus, asters, bergenia, campanula, convolvulus, iris, keiserkrone, løytnantshjerte, pion, duebær, primula, reinfann, riddersporer, rudbechia, talictrum, valmuer, veronica.

Mange av disse plantene er skaffet og finnes i dag i bedene på Bjerkebæk. Restaurering av en hage er imidlertid en kontinuerlig prosess og det gjenstår fremdeles arbeid før hagen framstår slik den var på Sigrid Undsets tid. Men dette er også det spennende med en hage, - den kan utvikles og kompletteres og detaljeres etter hvert som ny kunnskap legges til den kunnskapen vi allerede har.

Det er fascinerende å tenke på hva Sigrid Undset skrev i brev til Gösta av Geijerstam i februar 1923: "Til vaaren skal jeg faa plantet frukttrær og busker – og saa får jeg haabe at jeg har selvkritikk nok til at se det selv, naar jeg ikke mer kan skrive godt og at (eple)trærne til den tid er fremvoksne saapas, at jeg kan sitte paa torvet paa Lillehammer onsdager og lørdager og sælge frugt og grønsager om somrene. Det glæder jeg mig saan til!"

Kilder:

- Manus til hagevandring på Bjerkebæk, Marit Brandtsegg, mai 2002
- Sigrid Undset sin hage på Bjerkebæk, registreringer og plan for restaurering. Feste as, aug. 2001
- Det tredje deiligste, Maihaugenstipendet 2000, Marit Brandtsegg

Det mangler bilder og latinske navn. Bør være fargefoto.

Marit